

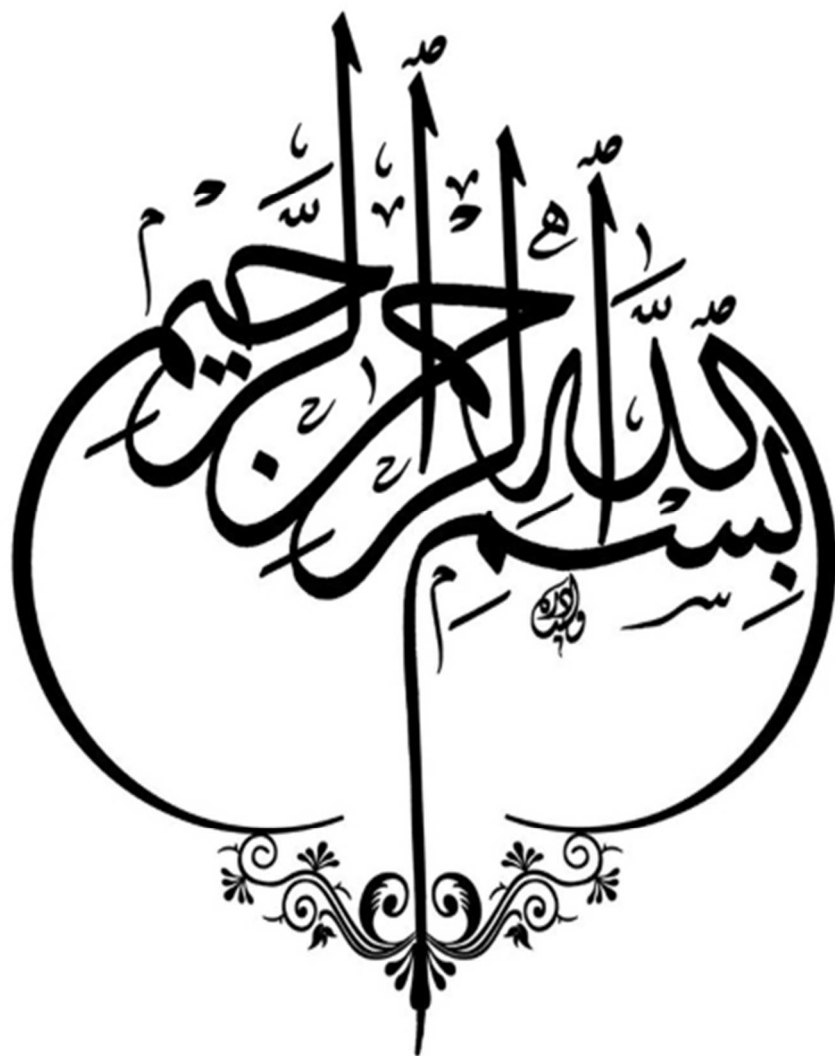
مشروح مذاکرات

سی و چهارمین جلسه هیأت عالی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

(فوق العاده) - بندهای (۱)، (۲)، (۳)، (۴) و (۸)

(مورخ ۱۴۰۴/۰۵/۰۸)

جمهوری اسلامی ایران
هیأت عالی بانک مرکزی

سی و چهارمین جلسه هیأت عالی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران (فوق العاده) در ساعت ۱۶:۰۰ روز سه شنبه مورخ ۱۴۰۴/۰۵/۰۸ با تلاوت آیاتی از کلام ا... مجید و ذکر صلوات بر محمد و آل محمد (ص) شروع شد.

آقای دکتر ابوالحسنی: بسم الله الرحمن الرحيم، عرض سلام، وقت بخیر و خوش آمد خدمت همه عزیزان دارم. سی و چهارمین جلسه هیأت عالی را به صورت فوق العاده آغاز می کنیم. تقریباً، ۲ ماه پیش در شهر مشهد در خصوص دستورالعمل های تأسیس، فعالیت، نحوه اداره و نظارت بر انواع بانک ها و با حضور نمایندگان وزارت امور اقتصادی و دارایی، دادستان کل کشور و سازمان برنامه و بودجه کل کشور بحث کردیم. دستورالعمل های تأسیس، فعالیت، نحوه اداره و نظارت بر مؤسسات اعتباری جامع، تجاری، تخصصی، قرض الحسنه و توسعه ای در جلسات شورای تنظیم گری و نظارت بانکی مورد بحث و بررسی قرار گرفت. در برخی از مواد این دستورالعمل ها، اختلاف نظر وجود داشت که مقرر شد این موارد در جلسه هیأت عالی مطرح گردد. اگر موافق باشید دستورالعمل هایی که در خصوص آن ها اختلاف نظر وجود ندارد را تصویب کنیم و در خصوص مواردی که اختلاف نظر وجود دارد، بحث و گفتگو کنیم. راه دیگر این است که همه مواد دستورالعمل ها را مطرح و درباره آن ها بحث کنیم؛ اما به دلیل تعدد مواد، این راهکار زمان بر خواهد بود.

آقای دکتر پورمحمدی: هفته آینده باید گزارشی به مجلس ارائه شود. آیا بانک مرکزی نسبت به سایر دستگاه ها، در ارائه تکالیف خود تأخیر دارد؟

آقای دکتر محمدپور: جزء (الف) ماده (۹) قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت ج.ا.ا، تکلیف نموده است که بانک مرکزی در چارچوب قوانین، تا پایان سال اول برنامه پنجساله هفتم پیشرفت ج.ا.ا، دستورالعمل های اشاره شده را باید تدوین نماید. تا پایان سال اول برنامه پنجساله هفتم پیشرفت ج.ا.ا، یک هفته فرصت باقی است، در واقع زمان لازم الاجرا شدن برنامه پنجساله هفتم پیشرفت ج.ا.ا از تاریخ ۱۴۰۳/۰۵/۱۵ بوده است. با توجه به تدبیری که اندیشیده شد، نمایندگانی از سوی دادستان کل کشور، سازمان برنامه و بودجه کل کشور و وزارت امور اقتصادی و دارایی در جلسات مربوط به بررسی این دستورالعمل ها که در برنامه هفتم پیشرفت، برای بانک مرکزی پیش بینی شده همراه با بقیه اعضا در مشهد بررسی کردند و دستورالعمل هایی که در قانون بانک مرکزی پیش بینی شده است هم در زمان مشخص شده به تصویب

هیأت عالی رسیده است و در قانون بانک مرکزی هیچ تکلیف انجام نشده‌ای از بابت تصویب دستورالعمل‌ها در هیأت عالی بانک مرکزی وجود ندارد.

آقای دکتر فرزین: در آخرین جلسه دولت، آقای دکتر تقوی نژاد نامه‌ای ارائه دادند که در آن ۳ موضوع درج شده بود که از تکالیف قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت ج.ا.ا. باقی مانده است. اگر مقرر شده است که هفته آینده گزارشی ارائه شود، آن ۳ موضوع هم باید تعیین تکلیف شوند.

آقای دکتر محمدپور: اگر این ۶ دستورالعمل، امروز تصویب شوند بخش عمده‌ای از تکالیف مربوط به دستورالعمل‌ها که طبق قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت ج.ا.ا. بر عهده بانک مرکزی است، انجام خواهد شد.

آقای دکتر اسماعیل زاده: در وضعیت فعلی، برای بانک‌ها طبقه‌بندی وجود ندارد. قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت ج.ا.ا. این تکلیف را به درستی انجام داده است. انواع مؤسسات اعتباری، جامع، تجاری و تخصصی عناوینی هستند که در قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت ج.ا.ا. منعکس شده‌اند. طبق این قانون، بانک مرکزی مکلف است که برای هر یک از این مؤسسات اعتباری، دستورالعملی را تهیه و به تصویب هیأت عالی برساند. بنابراین، بانک‌ها بر اساس این عناوین تقسیم‌بندی خواهند شد. تفاوت‌های اصلی که در این مؤسسات اعتباری وجود دارد، به حدود فعالیت آن‌ها بستگی دارد. مثلاً، در مؤسسه اعتباری جامع مشابه سایر کشورها، اجازه داده شده است که بتواند مجموعه‌ای از خدمات مالی، بانکی و پولی را ارائه دهد؛ در حالی که، در خصوص سایر مؤسسات اعتباری چنین اجازه‌ای داده نشده است. به تناسب چنین اجازه‌ای، حد نصاب سرمایه، ساختار و نسبت‌های آن تغییر می‌کند. در مؤسسات اعتباری قرض‌الحسنه، اشاره شده است که صرفاً باید در حوزه عقود قرض‌الحسنه فعالیت کنند. طبیعی است که به واسطه این موضوع، مجوز تأسیس بعضی از نهادها به راحتی صادر نخواهد شد. در خصوص مؤسسات اعتباری تخصصی، درج شده است که حوزه تخصصی فعالیت این مؤسسات باید مشخص باشد و این مؤسسات نمی‌توانند در همه حوزه‌ها فعالیت کنند.

آقای دکتر صدقی: طبق قانون، ۶ طبقه بانک در نظر گرفته شده است که یکی از این موارد، صندوق پس انداز و تسهیلات مسکن است و به دلیل اینکه مقررات مربوط به آن را قبلاً داشته ایم، در دستور کار امروز وجود ندارد (دستورالعمل مربوط به این موضوع به روزرسانی و ابلاغ هم شده است). در حال حاضر، طبق بند (الف) ماده (۹) قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت ج.ا.ا، پنج طبقه بانک، شامل بانکهای تجاری، تخصصی، توسعه ای، قرض الحسنه و جامع وجود دارد. بانک تجاری به عنوان مؤسسه اعتباری تعریف شده است که پس از تجهیز منابع در چارچوب این دستورالعمل، نسبت به تخصیص منابع در قالب اعطای تسهیلات به اشخاص حقیقی و حقوقی و در چارچوب عقود بانکی و همچنین ارائه خدمات بانکی در چارچوب این دستورالعمل اقدام می کند. بانک تجاری، مبنای تعریف سایر بانکها قرار می گیرد. در تعاریف سایر بانکها، این تعریف یا قید خورده و یا توسعه پیدا کرده است. به همین ترتیب، بانک تخصصی، مؤسسه اعتباری است که در راستای تأمین مالی صنعت خاص یا زنجیره ارزش خاص فعالیت می کند و به انجام عملیات بانکی یا خدمات بانکی می پردازد. بانک توسعه ای، بانکی است که به موجب قانون یا با مجوز بانک مرکزی و در راستای سیاستها و برنامه های توسعه اقتصادی کشور، نسبت به تأمین منابع مالی طرحهای ایجاد، توسعه ای و نوسازی زیرساختهای اقتصادی و سایر موارد با هدف بهبود وضعیت اجتماعی و رفاهی کشور و رشد ظرفیت تولید ملی اقدام می نماید. بانک قرض الحسنه، بانکی است که به تجهیز و تخصیص منابع، صرفاً در قالب عقد قرض الحسنه می پردازد. بانک جامع، مؤسسه اعتباری است که به انجام عملیات بانکی در سطوح خرد و کلان و همچنین ارائه کلیه خدمات بانکی و مالی اقدام می نماید. حداقل سرمایه تأسیس این مؤسسات به این ترتیب است که برای بانک جامع ۹۰ هزار میلیارد تومان، تجاری ۵۰ هزار میلیارد تومان، توسعه ای ۴۰ هزار میلیارد تومان، تخصصی ۳۰ هزار میلیارد تومان و قرض الحسنه ۵ هزار میلیارد تومان سرمایه لازم است. این اعداد حاصل از بررسی و انطباقهای ذهنی وضعیت اقتصادی موجود و بانکهای موجود و همچنین بررسیهای صورت گرفته در کمیسیون مقررات و شورای تنظیم گری و نظارت بانکی، به دست آمده است. مؤسسه بانکیهای تجاری شامل همه اشخاص، اعم از حقیقی، حقوقی، دولتی و غیردولتی می باشند (در حال حاضر بانکهای تجاری موجود هم به همین شکل هستند). در بانکهای تخصصی، به دلیل اینکه قرار است در رشته و زنجیره خاصی تأمین مالی کنند، مؤسسه بانکی عبارتند از شرکتهای پذیرفته شده در بورس و فرابورس، مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی، سایر اشخاص

حقیقی و حقوقی به تشخیص بانک مرکزی. اکثر سهامداران بانک‌های تخصصی باید سوابق تجاری در آن حوزه تخصصی که بانک قرار است در آن فعالیت کند، داشته باشند. در بانک‌های توسعه‌ای، مؤسسين شامل دولت، مؤسسات دولتی، شرکت‌های دولتی، مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی می‌باشند. در بانک‌های قرض‌الحسنه، کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی، اعم از دولتی و غیردولتی واجد شرایط می‌توانند به عنوان مؤسس باشند. در بانک‌های جامع هم کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی اعم از دولتی و غیردولتی واجد شرایط می‌توانند مؤسس باشند. تجهیز منابع در این بانک‌ها روش‌های مختلفی دارد. در بانک‌های تجاری و تخصصی تمامی روش‌های مجاز به استثنای دریافت سپرده قرض‌الحسنه، به عنوان روش تجهیز منابع به حساب می‌رود. در بانک‌های توسعه‌ای، نحوه تجهیز منابع صرفاً محدود به انتشار انواع اوراق بهادار اسلامی و گواهی سپرده خاص است. در بانک‌های قرض‌الحسنه، تجهیز منابع صرفاً در قالب عقد قرض‌الحسنه (جاری-پس‌انداز) صورت می‌گیرد. در بانک‌های جامع، تمامی روش‌های مجاز تجهیز منابع در سطوح خرد و کلان، امکان پذیر است. تخصیص منابع در بانک‌های تجاری به صورت ارائه تسهیلات در قالب انواع عقود به استثنای عقد قرض‌الحسنه (منابع قرض‌الحسنه برای این بانک‌ها ممنوع شده بود، پس مصرف قرض‌الحسنه هم برای این بانک‌ها ممنوع می‌باشد) می‌باشد. در بانک‌های تخصصی، منابع باید صرفاً در حوزه تخصصی تأمین مالی که بانک بابت آن مجوز گرفته است و در قالب انواع عقود به استثنای عقد قرض‌الحسنه، مصرف شوند. در بانک‌های توسعه‌ای، تخصیص منابع صرفاً در بخش تخصصی فعالیت، یعنی همان بخشی که بانک توسعه‌ای بابت آن ایجاد شده است و در قالب انواع عقود به استثنای عقد قرض‌الحسنه انجام شود. در بانک‌های قرض‌الحسنه، منابع باید در قالب عقد قرض‌الحسنه تخصیص یابند. در بانک‌های جامع، تسهیلات در قالب انواع عقود می‌تواند اعطا شود. در دو بانک توسعه‌ای و تخصصی، مفهوم تخصصی، معنا پیدا می‌کند. در بانک توسعه‌ای غالباً بحث‌های زیرساختی، تملک پروژه‌ها در بخش کشاورزی، مسکن، شهرسازی، راه سازی، حمل و نقل، صادرات و واردات، صنایع و معادن و سایر موارد (به تشخیص بانک مرکزی) مطرح شده است. در بانک‌های تخصصی که اشاره شد در صنعت خاص فعالیت می‌کند، می‌توان تعریف صنعت خاص را این طور بیان کرد: مجموعه‌ای از فعالیت‌های اقتصادی که بر اساس شباهت در فرآیندهای تولید، ورودی‌ها، خروجی‌ها و فناوری‌های مورد استفاده، در یک دسته‌بندی مشترک قرار می‌گیرند.

آقای دکتر پورمحمدی: اشاره شد که نهادهای عمومی غیردولتی، می‌توانند بانک توسعه‌ای داشته باشند. یعنی آیا بنیاد شهید، ستاد اجرایی فرمان امام و بنیاد مستضعفان یا شهرداری‌ها که بانک دارند، جزء بانک توسعه‌ای محسوب می‌شوند؟ نکته بعدی اینکه، اشاره شد که بانک‌های توسعه‌ای از طریق اوراق مالی تجهیز منابع می‌کنند. یعنی آیا بانک‌هایی مثل بانک کشاورزی یا مسکن، نمی‌توانند سپرده‌گیری کنند؟

آقای دکتر فرزین: مشخص نیست که بانک‌هایی که فرمودید در کدام طبقه بانک‌ها قرار می‌گیرند. فعلاً، صرفاً به اصول طبقه‌بندی اشاره شده است.

آقای دکتر پورمحمدی: مثلاً در خصوص بانک‌های توسعه‌ای فرمودید که اجازه تجهیز منابع از طریق قرض‌الحسنه را ندارد. فرض بفرمایید دولت بخواهد بخشی از پول خود را به صورت قرض‌الحسنه به آسیب دیدگان بدهد. آیا این اجازه وجود نخواهد داشت؟

آقای دکتر اسماعیل‌زاده: از دولت می‌تواند دریافت کند ولی از سهامداران و مؤسسين، خیر. مؤسس بانک توسعه‌ای فقط می‌تواند دولت، نهادهای عمومی غیر دولتی و امثالهم باشد. در سایر بانک‌ها منعی وجود ندارد. در دستورالعمل، مؤسسين مؤسسه اعتباری تجاری، کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی در نظر گرفته شده است یا در دستورالعمل مؤسسه اعتباری جامع، کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی به عنوان مؤسس در نظر گرفته شده است و منعی ایجاد نشده است.

آقای دکتر پورمحمدی: بانک توسعه‌ای برای دولت است. مثال‌هایی که بنده زدم، نهادهای عمومی غیردولتی هستند.

آقای دکتر اسماعیل‌زاده: بانک توسعه‌ای هم می‌تواند دولتی باشد، هم غیردولتی. در قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت ج.ا.ا، بانک توسعه‌ای جمهوری اسلامی ایران، به عنوان یک بانک در نظر گرفته شده است. از طرف دیگر توسعه بخشی هم مطرح می‌شود. به عنوان مثال، شهرداری یا مثلاً وزارت راه و شهرسازی، قصد دارد در حوزه توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل، بانک توسعه‌ای ایجاد کند که این موضوع منعی ندارد.

آقای دکتر صدقی: در حوزه مؤسسين، اين اشخاص مجاز هستند تقاضای خود را به بانک مرکزی بدهند و قاعداً برای اخذ اين مجوز بايد شرايطی طی شود. به هر حال، هر شخصی نمی تواند تقاضای خود را ارائه بدهد. در حوزه مؤسسين، محدوده ارائه تقاضا مشخص شده است. در حوزه تجهيز، سمت چپ ترازنامه بانک از ابزارهای تجهيز تشکيل شده است. آیا بانک می تواند حساب سپرده باز کند يا اوراق منتشر کند؟ در خصوص کمک های دولت يا وجوه امانی دولت، در قسمت فعاليت های مجاز (که بخشی از اين دستورالعمل است)، اين موارد جزء فعاليت های مجاز برشمرده شده است. بانک توسعه ای می تواند کمک يا منابع بودجه ای از دولت داشته باشد يا وجوه امانی نزد خود نگهداری کند.

آقای دکتر پورمحمدی: اگر مثلاً بانک کشاورزی يا صنعت و معدن به عنوان تخصصی يا توسعه ای طبقه بندی شود، فعاليت هایش بسط داده می شود يا اينکه محدود می گردد؟

آقای دکتر صدقی: شيوه نامه ای مبنی بر تطبيق بانک های موجود خواهيم داشت. فعاليت های مجاز بانک های تجاری، همان فعاليت هایی هستند که قبلاً هم به آن اشاره شده است (تجهيز و تخصيص منابع آن، همين شرايط موجود است). فعاليت مجاز بانک های توسعه ای، گواهی سپرده خاص در تجهيز منابع، سرمايه گذاری در سهام ساير اوراق بهادار، دريافت کمک های مالی و اعتبارات خارجی است. بانک های تخصصی، همه فعاليت های مجاز بانک تجاری را صرفاً در زمينه تخصصی خود دارا می باشند. بانک قرض الحسنه، به تجهيز و تخصيص فعاليت های قرض الحسنه محدود می شود. در بانک های جامع هم علاوه بر تمامی فعاليت های خرد و کلان بانک های تجاری و قرض الحسنه، يک گروه پولی - مالی می تواند تأسيس شود.

آقای دکتر پورمحمدی: در خصوص بانک های قرض الحسنه، دو نهاد وجود دارد که هر دو بعد از انقلاب شکل گرفته اند و عملکرد موفقيت آمیزی داشته اند. دوستان اشاره کردند که بانک های قرض الحسنه می توانند سپرده گيري ارزی و ريالی کنند. قبلاً برای اينکه بانک ها بتوانند به فعاليت خود ادامه دهند، اجازه داده شده بود که ۱۰ درصد از منابع خود را در بازار بين بانکی مبادله کنند. آیا اين موضوع حذف شده است؟

آقای دکتر ابوالحسنی: خیر، وجود دارد.

آقای دکتر پورمحمدی: اینکه فقط بین بانک‌های قرض‌الحسنه بتوانند سرمایه‌گذاری کنند، عملاً بی‌فایده است. قبلاً اینطور بوده است که یک بانک قرض‌الحسنه اجازه داشت که ۱۰ درصد از منابع خود را در بازار بین بانکی مبادله کند تا بتواند به فعالیت خود ادامه دهد. با این دستورالعمل، این ابزار از بانک گرفته می‌شود و این بانک باید مبادله را با بانک قرض‌الحسنه دیگری انجام دهد (که اصلاً وجود ندارد) و یا به بانک مرکزی بدهد (که بانک مرکزی هم به این بانک‌ها پول نمی‌دهد)؛ بنابراین، باید جایگزینی برای آن لحاظ شود.

آقای دکتر اسماعیل‌زاده: در دستورالعمل به این نکات اشاره شده است؛ فقط حدود آن تغییر کرده است. در ماده (۷) دستورالعمل، اشاره شده است که بانک‌های قرض‌الحسنه در اوراق بهادار (با اولویت اوراق دولت) می‌توانند تا سقف معادل حقوق مالکانه خود سرمایه‌گذاری کنند (در واقع اجازه ندارند که با سپرده مردم اوراق خریداری کنند).

آقای دکتر پورمحمدی: وقتی با حقوق مالکانه اجازه دارد که اوراق دولتی خریداری کند، می‌توان اجازه داد که در بازار بین بانکی هم سرمایه‌گذاری کند (شاید دولت اوراقی منتشر نکرد). منظور بنده این است که حقی که داده شده است، از این بانک‌ها سلب نگردد.

آقای دکتر محمودپناه: ماده (۱۲) این دستورالعمل، یکی از محل‌های اختلاف بین اعضا بود. در این ماده اشاره شده است که انجام عملیات بین بانکی توسط بانک قرض‌الحسنه، صرفاً بین سایر بانک‌های قرض‌الحسنه و بانک مرکزی و در قالب عقد قرض‌الحسنه امکان پذیر است.

آقای دکتر پورمحمدی: برای این بانک‌ها حقی قائل شده بودیم که با این دستورالعمل حذف می‌شود. همان حالت قبلی را در نظر بگیرید و امکان مبادله در بازار بین بانکی را برای بانک‌های قرض‌الحسنه میسر کنید، نه اینکه این بانک‌ها را محدود کنید.

آقای دکتر قوامی: هدف ماده (۹) قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت ج.ا.ا، بازآرایی نظام بانکی است. وضع موجود، وضع مطلوبی نیست و فعالیت بانکها متناسب با هدف تشکیل بانک نیست. هدف در ماده (۹) قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت ج.ا.ا، نظارت کامل و فراگیر بر مؤسسات اعتباری و متمرکز کردن بانکهای موجود است. در حال حاضر، در نظام بانکی آشفتگی وجود دارد که باعث شده است که بانکهای قرض الحسنه هم عملیات ربوی انجام دهند. اگر اعتقاد بر این است که اصل تقسیم کار اتفاق بیافتد، همه طبقه‌بندی‌هایی که برای بانکها انجام شده است، برای دستیابی به هدف ماده (۹) قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت ج.ا.ا است. اگر بانک قرض الحسنه‌ای ایجاد می‌شود، باید دقیقاً فعالیت قرض الحسنه انجام دهد و در مسیرهای دیگر وارد نشود.

آقای دکتر مرادپور: پیشنهاد بنده این است که موضوع بانک قرض الحسنه را جمع‌بندی کنیم و بعد به سراغ طبقه‌بندی‌های دیگر برویم. در خصوص بانکهای قرض الحسنه، لحاظ نمودن اوراق بهادار، بسیار خوب است. تصمیم خوبی که در سال ۱۳۸۶ در تأسیس بانک قرض الحسنه گرفته شد، این بود که به این بانکها اجازه داده شد که مقداری از اوراق بهادار را نگه دارد که همین امر باعث شد فعالیت این بانکها ادامه پیدا کند. سپرده بین بانکی، متفاوت از اوراق است. در همین جلسات هیأت عالی، چنین اجازه‌ای به صندوقهای قرض الحسنه داده شده است (در حد ۵ درصد)؛ بنابراین، بهتر است به بانکهای قرض الحسنه، حتی با تعیین محدودیت، اجازه مبادله در بازار بین بانکی داده شود.

آقای دکتر ابوالحسنی: لازم به یادآوری است که تقریباً در خصوص ۳ دستورالعمل، هیچ اختلاف نظری وجود ندارد. تنها در بحث بانکهای قرض الحسنه و مؤسسات اعتباری تخصصی (که دوستان موردی را اضافه نموده بودند) اختلاف نظر وجود دارد.

آقای دکتر پورمحمدی: ۵ نوع طبقه‌بندی برای بانکها وجود دارد که در ۳ مورد از آنها اختلاف نظری وجود ندارد. در خصوص بانک قرض الحسنه می‌توان در همین جلسه تصمیم‌گیری کرد و در خصوص بانک توسعه‌ای می‌توان بعداً به توافق رسید.

آقای دکتر بحرینی: بحث امروز، یکی از بحث‌های بسیار مهم در بازسازی نظام بانکی کشور است. در طرح اولیه مجلس، این اتفاق مد نظر بود؛ به علت آنکه در جریان تصویب، فقط بخش بانک مرکزی تبدیل به قانون شد، این موارد باقی ماند. مجلس و بانک مرکزی از فرصت برنامه پنجساله هفتم پیشرفت ج.ا.ا استفاده کردند و آن حکم را در برنامه پنجساله هفتم پیشرفت ج.ا.ا مطرح کردند؛ بنابراین، این حکم باید ملحق به اصل قانون تلقی شود. زیرا دلیل بازآرایی بانک مرکزی، در واقع بازآرایی نظام بانکی است. برای اطمینان خاطر آقای دکتر پورمحمدی، آقای دکتر مدنی‌زاده و حجت الاسلام و المسلمین آقای موحدی آزاد عرض کنم که در خصوص این دستورالعمل‌ها بحث و بررسی زیادی صورت گرفته است. آقای دکتر ابوالحسنی مقید بودند که نمایندگان محترم شما، حتماً در جلسات حضور داشته باشند. در خصوص بانک‌های قرض‌الحسنه هم بسیار بحث و گفتگو صورت گرفته و مقرر گردید نهادی در نظام بانکی کشور، به نام بانک قرض‌الحسنه وجود داشته باشد. اولین سؤالی که باید پاسخ داده شود این است که تفاوت ماهوی این بانک با بانک‌های دیگر در چیست؟ این تفاوت صرفاً به علت نام‌گذاری متفاوت یا حتی نوع عقد نیست. ماهیت بانک قرض‌الحسنه مثل صندوق قرض‌الحسنه، مبنای آن خیرخواهی و نهادی غیرانتفاعی است. کار اصلی بازار بین بانکی، انتفاع بانک نیست و برای مدیریت نقدینگی وارد این بازار می‌شوند. نگاه دوستان این است که بانک قرض‌الحسنه با قرار گرفتن در بازار بین بانکی، به فعالیت خود ادامه خواهد داد. بانک‌ها در بازار بین بانکی، به صورت شبانه سود می‌گیرند، چرا بانک قرض‌الحسنه باید چنین فعالیتی انجام دهد؟ بهتر است به جای این امر، درصد اوراقی که می‌تواند از دولت دریافت کند افزایش یابد.

آقای دکتر پورمحمدی: اوراق چه فرقی با بازار بین بانکی دارد؟

آقای دکتر بحرینی: بازار بین بانکی، صرفاً عملیات بانکی است. یکی از دلایلی که نظام بانکی ربوی شده است، همین بازار بین بانکی است. بنابراین، باید اجازه دهیم بانک قرض‌الحسنه واقعاً فعالیت قرض‌الحسنه انجام دهد. حتماً باید برای تأمین این بانک، تدابیری اندیشیده شود؛ اما، این بانک نباید در بحث بازار بین بانکی وارد شود زیرا در این صورت، عملاً از ماهیت قرض‌الحسنه خارج خواهد شد.

آقای دکتر پورمحمدی: گفته می‌شود که بانک قرض‌الحسنه صرفاً در حوزه قرض‌الحسنه فعالیت کند، پس چرا امتیاز عملیات قرض‌الحسنه به صورت ارزی به این بانک داده نشده است؟ بنده تصمیم دارم با نیت خیر، دارایی ارزی خود را در بانک قرض‌الحسنه بگذارم تا به مردم قرض داده شود. نکته بعدی اینکه، برای بانکی که تسهیلات خرد می‌دهد، ابزارهایی در نظر گرفته شده است، چرا این ابزارها برای بانک قرض‌الحسنه حذف شده است؟ نکته سوم اینکه، به عنوان بانک مرکزی و حاکمیت، اعلام نموده‌اید که بانک‌های قرض‌الحسنه می‌توانند ۱۰ درصد از منابع خود را در بازار بین بانکی و صرفاً با سایر بانک‌های قرض‌الحسنه مبادله کنند و نکته آخر اینکه، این بانک‌ها از روز تأسیس می‌توانند با حقوق مالکانه خود فعالیت کنند، اما بهترین روش برای این کار، بازار بین بانکی است؛ اگر در این بازار محدود شده است باید جایگزینی برای آن در نظر گرفته شود. مثلاً، گفته شود که این بانک‌ها می‌توانند منابع مازاد خود را در اختیار بانک مرکزی قرار دهند و در مقابل، بانک مرکزی می‌بایست مجاناً به اندازه قیمت بازار بین بانکی با این بانک‌ها هبه کند. حالا کسی می‌خواهد وام ازدواج بگیرد، می‌گوییم که از بانک قرض‌الحسنه وام ازدواج بگیر. کسی دیگر می‌خواهد وام مسکن بگیرد به همین صورت؛ تکلیف بقیه بانک‌ها را نیز بر عهده آن بانک (بانک قرض‌الحسنه) می‌گذارید. آن بانک چگونه می‌تواند فعالیت کند؟ بانک قرض‌الحسنه نمی‌تواند سپرده ارزی داشته باشد، نمی‌تواند ابزار مالی برای کارهای خرد داشته باشد. در چنین شرایطی، این بانک یا از بین می‌رود یا اینکه به دنبال کارهای دیگر مثل ساخت‌وساز و غیره می‌رود. این بانک (بانک قرض‌الحسنه) که قانونی است، می‌شود مثل بانک رسالت؛ جایگاه اجتماعی دارد و هر کاری که دوست دارد را انجام می‌دهد. بانکی که درست کار می‌کند، کاری نکنیم که از مسیر خود خارج شود.

آقای دکتر اسماعیل زاده: نکاتی که جناب آقای دکتر پور محمدی فرمودند در دستورالعمل داریم. از جمله: بانک قرض‌الحسنه مجاز به قبول سپرده پس انداز قرض‌الحسنه ارزی و ریالی می‌باشد، مجاز به قبول سپرده پس انداز ارزی و ریالی است، مجاز به اعطای تسهیلات در قالب عقد قرض‌الحسنه ارزی و ریالی می‌باشد. بانک قرض‌الحسنه مجاز به تأسیس و مشارکت در سرمایه‌گذاری شرکت‌های ابزاری، از جمله psp، می‌باشد. تمام این موارد در داخل این دستورالعمل است. بانک قرض‌الحسنه مجاز به سرمایه‌گذاری در اوراق اسلامی، با اولویت اوراق دولت، بانک مرکزی، اسناد خزانه اسلامی و صکوک قرض‌الحسنه تا سقف حقوق صاحبان سهام است. اگر شما اقتصادی را فرض می‌کنید که قرار است در

داخل آن اقتصاد هیچ اوراقی وجود نداشته باشد آن موقع صحبت شما صحیح است ولی بانک قرض الحسنه می تواند در این حوزه ها فعالیت داشته باشد. اگر می گوئید امکان دارد اقتصادی باشد و در آن هیچ اوراقی وجود نداشته باشد، پس این بانک قرض الحسنه، حقوق مالکانه اش را کجا سرمایه گذاری کند؟

آقای دکتر پورمحمدی: اگر تمامی این مواردی که گفتید وجود دارد، پس فقط فعالیت بانک در حوزه بین بانکی می ماند که می بایست تعیین تکلیف شود.

آقای دکتر ابوالحسنی: قرار است در خصوص مسئله فعالیت بین بانکی بانک قرض الحسنه رأی گیری کنیم.

آقای دکتر محمودپناه: در خصوص فعالیت ارزی در بانک قرض الحسنه، فقط فعالیت ارزی از نوع اول؛ یعنی فقط می تواند خرید و فروش ارزی داشته باشد.

آقای دکتر پور محمدی: در خصوص مسائل ارزی در بانک قرض الحسنه، نوع اول و نوع دوم را توضیح دهید.

آقای دکتر اسماعیل زاده: ما یک موضوع داریم به نام عملیات ارزی. موضوع عملیات ارزی با سپرده ارزی گرفتن و تسهیلات ارزی دادن فرق می کند.

آقای دکتر پور محمدی: به طور مثال، اگر کسی در استان سیستان و بلوچستان بخواهد عملیات حواله ارزی قرض الحسنه انجام دهد، ابزاری دارید که بتوانید به آن شخص ارائه کنید؟

آقای دکتر اسماعیل زاده: در حد فعالیت خرد، بله، ابزار داریم. ما نمی توانیم بانک قرض الحسنه را درگیر ریسک های ارزی کنیم.

آقای دکتر محمودپناه: در بند ۷ این دستورالعمل، انجام عملیات ارزی نظیر خرید و فروش ارز، انتقال ارز، صدور حواله های ارزی آمده است. بیشتر از این، چیزی در این دستورالعمل وجود ندارد.

آقای دکتر ابوالحسنی: اختلاف ما فقط بر سر تأسیس شرکت صرافی توسط بانک قرض الحسنه بوده است؛ در بقیه موارد با یکدیگر هم نظر بوده ایم.

آقای دکتر محمودپناه: اختلاف ما در شورا هم یکی در خصوص تأسیس صرافی توسط بانک قرض الحسنه بود و دیگری درباره فعالیت بین بانکی. درباره صرافی، بنده عرض کردم اجازه صرافی نوع یک را به بانک بدهیم؛ چون بعضی اشخاص هستند که خارج کشور می خواهند کار خیر انجام دهند و منابعی را به بانک واریز کنند که این منابع به صورت ارز است. در خصوص وام قرض الحسنه، شورای فقهی مصوب کرده است که فقط یک بار می توان از وام قرض الحسنه، کارمزد دریافت کرد و این فقط در ابتدای دوره می باشد. این کارمزد نمی تواند هزینه های بانک را پوشش دهد. مورد بعدی اینکه شما تمام مسائل نظارتی نظیر نسبت کفایت سرمایه و سپرده قانونی را مثل بانک های دیگر از بانک قرض الحسنه هم دریافت می کنید و کنترل مقداری ترازنامه نیز انجام می شود. نسبت کفایت سرمایه باید هر سال حداقل ۸ باشد. در حال حاضر این بانک جزء دو بانک برتر کشور می باشد. چرا می بایست فعالیت بین بانکی را از این بانک بگیریم؟

آقای دکتر ابوالحسنی: در خصوص بانک قرض الحسنه فقط دو مورد اختلاف داریم، یک مورد داشتن صرافی و دیگری فعالیت بین بانکی، البته مزایای هم مطرح است.

آقای دکتر دانش جعفری: بحث تعادل در منابع و مصارف، مخصوصاً در هزینه های اداری و موضوع کارمزد در بانک های قرض الحسنه، ممکن است برای بقیه بانک های تجاری هم وجود داشته باشد. به طور مثال، در خصوص بانک های تجاری در بعضی کشورها، بخش مهمی از درآمد بانک از درآمدهای بهره ای می باشد که آن را به صورت تسهیلات در اختیار افراد قرار می دهند. برای نمونه، برای افتتاح حساب، ماهانه ۵ دلار دریافت می کنند. ولی در واقع، بابت این ۵ دلار، اشخاص می توانند به همان میزان از خدمات بانکی استفاده کنند که از آن مبلغ کسر می شود. این مبلغ به عنوان یک درآمد برای بانک محسوب می شود. این دستورالعمل، در چارچوب بند (الف) ماده ۹ قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت پیشنهاد شده است. اما درباره بانک های توسعه ای، در بند (چ) ماده ۸ برنامه پنجساله هفتم پیشرفت، عبارتی آمده که به این نکته اشاره دارد، یکی از بانک های دولتی موجود را می بایست به بانک توسعه ای تبدیل کنیم.

آقای دکتر فرزین: ما نمی‌توانیم برای بانک‌های مختلف، فقط یک نوع دستورالعمل داشته باشیم. ما می‌بایست برای هر نوع بانک، دستورالعمل خاص همان بانک را نیز داشته باشیم. به‌طور مثال، بانک تجاری مقرراتی دارد که متفاوت از بانک توسعه‌ای است و آن بانک نیز با بانک قرض‌الحسنه متفاوت می‌باشد. اگر فرض کنیم ۶ دسته بانک داریم، نمی‌توانیم با یک مجموعه مقررات، همه بانک‌ها را مدیریت کنیم. مثلاً سپرده قانونی بانک قرض‌الحسنه با بانک تجاری متفاوت است. اگر بانک قرض‌الحسنه باشد، باید سپرده قانونی آن کمتر باشد تا بتواند فعالیت قرض‌الحسنه‌ای را به‌طور مطلوب انجام دهد. در قانون، تاکنون هر زمان که از واژه "بانک" استفاده شده، همه بانک‌ها را یکسان دیده است. باید این مسئله را به‌نحوی حل و فصل نماییم. ما با ابزارهایی، بانک‌های تجاری را مدیریت می‌کنیم؛ اگر بخواهیم بانک‌های قرض‌الحسنه را نیز با همان ابزارها مدیریت کنیم، کاملاً اشتباه است. بانک قرض‌الحسنه نمی‌تواند فعالیت‌های بزرگ ارزی داشته باشد؛ تنها می‌تواند فعالیت‌های خرد ارزی انجام دهد، چون فعالیت‌های بزرگ ارزی، ریسک بالایی دارند. تنها موضوعی که در آن اختلاف نظر داریم این است که آیا بانک قرض‌الحسنه در بازار بین‌بانکی فعالیت داشته باشد یا خیر؟ اگر منظور از فعالیت بین‌بانکی، بین بانک‌های قرض‌الحسنه، نظیر بانک رسالت و بانک قرض‌الحسنه مهر است، یعنی بین این دو بانک، قاعده‌تاً نرخ‌های بین‌بانکی در این بانک‌ها پایین‌تر از نرخ‌های بانک‌های تجاری و سایر بانک‌ها می‌باشد. بانک مرکزی از نرخ بین‌بانکی به‌عنوان ابزاری برای تأمین مالی خود استفاده می‌کند و مدیریت نرخ را با استفاده از نرخ بین‌بانکی انجام می‌دهد. فقط در خصوص بانک‌های قرض‌الحسنه، ما یک اختلاف نظر درباره حضور این بانک در بازار بین‌بانکی داریم. در حال حاضر بانک قرض‌الحسنه در بازار بین‌بانکی تا ۱۰ درصد منابع خود می‌تواند در این بازار فعالیت انجام دهد.

آقای دکتر نادعلی: طبق مصوبه هیأت عامل، بانک قرض‌الحسنه می‌تواند به میزان ۱۰ درصد منابع خود در بازار بین بانکی فعالیت داشته باشد.

آقای دکتر محمودپناه: نباید کاری کنیم که این بانک‌ها از این مسیر فعلی خود با نسبت کفایت سرمایه مطلوب که دارند، منحرف شود.

آقای دکتر مدنی‌زاده: خواست ما این است که فعالیت قرض‌الحسنه در بانک‌های منحصرأ قرض‌الحسنه انجام شود، می‌خواهیم در بقیه نظام بانکی نباشد. بنابراین نظام انگیزشی این بانک می‌بایست به گونه‌ای باشد که امور قرض‌الحسنه را به نحو احسن انجام دهد. در نتیجه در تجهیز منابع چه ریالی و چه ارزی، باید در قالب عقد قرض‌الحسنه باشد. سرمایه‌گذاری هم می‌بایست در قالب عقد قرض‌الحسنه باشد. این بانک نظام انگیزشی برای سودآوری نخواهد داشت. هر جایی که محل سودآوری باشد، مثل بازار بین بانکی و یا هر جای دیگر، بطور کامل نظام انگیزشی مدیران آن بانک را به هم می‌ریزد. باید تمام تمرکز این بانک بدین صورت باشد که چه جاهایی می‌توان از منابع قرض‌الحسنه استفاده کرد. در ضمن تخصیص منابع بانک باید به گونه‌ای باشد که در بازه زمانی معین به بانک برگردد. به این نکته می‌بایست توجه شود که چون بعضی از این پرداختی‌های بانک قرض‌الحسنه، خرد می‌باشد و احتمال دارد که بازپرداخت نشود، خیلی دقت کنیم که منابع حتماً به بانک قرض‌الحسنه برگردد. اگر این بانک بتواند در بازار بین بانکی فعالیت گسترده و همچنین دسترسی به منابع بانک مرکزی نیز داشته باشد، همان اتفاقات نامطلوبی که در مورد بعضی از بانک‌ها افتاده است، که کسری‌های نقدینگی بالایی پیدا کرده‌اند، در مورد این بانک‌ها هم انجام می‌پذیرد. لذا من مخالف فعالیت این نوع بانک‌ها در بازار بین بانکی هستم. چون ما تمام حساب‌های قرض‌الحسنه بانک‌ها را جمع‌آوری می‌کنیم و متمرکز می‌کنیم در این بانک‌های قرض‌الحسنه. تمام فشارهایی که برای پرداخت وام‌های قرض‌الحسنه هست، به این بانک‌ها سرازیر می‌شود.

آقای دکتر بخشی: هزینه این بانک‌ها چگونه مهیا می‌شود؟ آیا در خصوص این مسئله تدبیری در نظر گرفته‌اید؟ به نظر بنده با کارمزد ۴ درصد، هزینه‌های این نوع بانک‌ها محقق نخواهد شد.

آقای دکتر ابوالحسنی: به طور خلاصه این دسته بانک‌ها می‌بایست توانایی مدیریت خود را داشته باشند. در ضمن می‌بایست فقط کارهای قرض‌الحسنه انجام دهند و سراغ کارهای دیگر نروند. البته این گونه مسائل در دستورالعمل آمده و مشخص است. در خصوص سپرده ارزی هم می‌تواند سپرده ارزی قرض‌الحسنه دریافت کند و به صورت قرض‌الحسنه ارزی هم پرداخت نماید. برای اینکه این بانک بتواند به فعالیت خود ادامه دهد، یک راه این است که به بازار بین بانکی برود و ۱۰ درصد از منابع خود را تجهیز کند. یک پیشنهاد جایگزین هست که در بازار بین بانکی نرود؛ اگر منابع مازادی داشت، نزد

بانک مرکزی قرار دهد و سودی که ما تعریف کرده‌ایم را دریافت کند. اگر اضافه برداشت کرد، با همان سودی که از بانک مرکزی دریافت کرده است، می‌بایست پرداخت نماید. بنده برای سه حالت رأی‌گیری می‌کنم، ۱- حالتی که در دستورالعمل می‌باشد. ۲- حالتی است که می‌تواند در بازار بین بانکی با رعایت آن ۱۰ درصد فعالیت داشته باشد. ۳- حالتی است که مازاد و کسر را از بانک مرکزی البته با رعایت کف کریدور دریافت و پرداخت نماید.

آقای دکتر بحرینی: احتیاج به رأی‌گیری نیست، چون در داخل دستورالعمل به تمام این نکات اشاره شده است.

آقای دکتر ابوالحسنی: توافق اعضاء در جلسه مشهد بدین صورت بود که اگر بانک قرض الحسنه منابع مازاد داشت آن را نزد بانک مرکزی به صورت قرض الحسنه سپرده گذاری کند. زمانی که منابع احتیاج داشت نیز از بانک مرکزی به صورت قرض الحسنه دریافت می‌کند. در حال حاضر ۷ نفر از اعضاء با همان تصمیمی که در مشهد گرفته بودیم موافق هستند.

آقای دکتر فرزین: بار دیگر مرور می‌کنیم. در حالت اول، یعنی بانک قرض الحسنه بتواند منابع مازاد خود را در بانک مرکزی به صورت قرض الحسنه قرار دهد و هر زمانی که خواست بتواند منابع را به صورت قرض الحسنه دریافت کند. اگر غیر این است، آقای دکتر اسماعیل زاده توضیح دهید.

آقای دکتر اسماعیل زاده: ما نگفتیم بانک قرض الحسنه از بانک مرکزی منابع قرض الحسنه اخذ کند. در ماده ۷ این دستورالعمل، سپرده‌گذاری بانک قرض الحسنه در بانک مرکزی را به رسمیت شناخته‌ایم و اختیارات و حوزه فعالیت بانک قرض الحسنه را به صورت شفاف توضیح داده‌ایم. بند ۷-۲۳ این دستورالعمل به این نکته اشاره دارد که سپرده‌گذاری نزد بانک مرکزی مجاز است. در ماده ۱۲، انجام عملیات بین بانکی توسط بانک قرض الحسنه صرفاً با سایر بانک‌های قرض الحسنه و بانک مرکزی و در قالب عقد قرض الحسنه امکان‌پذیر است.

آقای دکتر نوری: بانک قرض الحسنه اجازه برداشت منابع به صورت قرض الحسنه از بانک مرکزی را ندارد. اگر چنین اجازه‌ای به بانک قرض الحسنه داده شود، حتماً بانک قرض الحسنه به سراغ منابع بانک مرکزی می‌آید و تعادل منابع را در بازار به هم می‌زند. بنابراین، حالت اول که در مشهد تصمیم گرفتیم، سر جای خودش باقی است اما اگر بانک

قرض الحسنه‌ای بنا به شرایطی بخواهد از بانک مرکزی منابعی برداشت کند، می‌بایست جریمه‌ای را که بانک‌های تجاری برای اضافه‌برداشت می‌دهند، بانک قرض الحسنه نیز آن جریمه را پرداخت نماید.

آقای دکتر فرزین: اگر این در دستورالعمل می‌باشد، آن را تصریح نمایید.

آقای دکتر نادعلی: سپرده‌گذاری در بانک مرکزی صرفاً کف کریدور انجام می‌شود.

آقای دکتر ابوالحسنی: موضوع بدین صورت مورد تصویب قرار گرفت بانک قرض الحسنه می‌تواند نزد بانک مرکزی سپرده‌گذاری انجام دهد.

آقای دکتر فرزین: منظور صحبت‌های آقای دکتر ابوالحسنی این است که اگر بانک قرض الحسنه منابع اضافی داشته باشد، می‌تواند در بانک مرکزی سپرده‌گذاری کند، می‌تواند به همان نسبت اضافه‌برداشت نیز داشته باشد.

آقای دکتر مدنی‌زاده: موضوع باید شفاف باشد. ما سه گزینه پیش رو داریم. گزینه اول: آیا بانک قرض الحسنه می‌تواند دسترسی به بازار بین بانکی داشته باشد؟ که این موضوع رأی نیاورد. گزینه بعدی: دسترسی به بانک مرکزی برای سپرده‌گذاری و برداشت منابع داشته باشد با سودی که در قانون تعریف شده است؟

آقای دکتر نوری: یکی از گزینه‌ها برای رأی‌گیری، همان تصمیمی است که در مشهد گرفته شده است، با این شرط که بانک قرض الحسنه اجازه برداشت از منابع بانک مرکزی را ندارد. اگر در جایی مجبور شد اضافه‌برداشت کند، می‌بایست مثل بقیه بانک‌ها جریمه اضافه برداشت پرداخت نماید.

آقای دکتر قوامی: به‌طور مثال اگر بانک قرض الحسنه ۱۰۰ میلیارد تومان منابع نزد بانک مرکزی قرار داد و سودی گرفت، زمانی هم که به همان میزان اضافه برداشت داشته باشد، باید همان سود از آن بانک گرفته شود.

جمهوری اسلامی ایران
بنیاد عالی بانک مرکزی

آقای دکتر فرزین: بانک مرکزی نهادی است که سیاست پولی را اعمال می‌کند. اینکه چه وقت چه نرخ سودی بگیرد، بستگی به شرایط اقتصادی آن زمان دارد. شاید زمانی باشد که نرخ سود را پایین بیاورد یا زمانی برای سیاست‌های پولی نرخ سود را بالا ببرد. بانک مرکزی اهداف سودآوری ندارد. بنابراین نرخ سود برای بانک‌های قرض‌الحسنه را وقت دیگری در سیاست‌های پولی تعیین و در هیأت عالی آن را مصوب خواهیم کرد.

آقای دکتر دانش جعفری: بیشترین صندوق‌های قرض‌الحسنه برای سازمان اقتصاد اسلامی می‌باشد، شاید بالغ بر ۱۵۰۰ صندوق قرض‌الحسنه داشته باشند. سازمان اقتصاد اسلامی مقداری از منابع صندوق‌های قرض‌الحسنه را مثل ذخیره قانونی نزد خود نگاه می‌دارد تا در زمان بحران توانایی کمک به صندوق را داشته باشد.

آقای دکتر ابوالحسنی: در خصوص مطالبی که گفته شد، می‌خواهیم رأی‌گیری کنیم. مورد اول: اگر قرض‌الحسنه پول مازاد داشت، نزد بانک مرکزی می‌گذارد و ما متناسب با سیاست‌های پولی، سودی به این صندوق اختصاص می‌دهیم. زمانی هم که برداشت داشت، با توجه به سیاست‌های پولی بانک مرکزی سود دریافت خواهیم کرد.

آقای دکتر مدنی‌زاده: گزینه ۲ به نظر بنده بدین صورت باشد که بانک فوق فقط می‌تواند به صورت قرض‌الحسنه کار کند؛ یعنی اگر نزد بانک مرکزی پول گذاشت، نرخ سود آن صفر درصد می‌باشد. وقتی بنده می‌گوییم که بانک قرض‌الحسنه نباید سراغ سودآوری برود، برای این است که وقتی از بانک مرکزی به طور مثال ۱۷ درصد سود می‌گیرد، دیگر به شخصی منابع قرض‌الحسنه نمی‌دهد.

آقای دکتر شیرجیان: به نظر بنده، وجه التزام برای بانک‌های قرض‌الحسنه باید صفر باشد. وقتی با نرخ صفر درصد نزد ما سرمایه‌گذاری می‌کند، باید زمانی که پول برداشت می‌کند هم با نرخ صفر درصد بتواند برداشت کند.

آقای دکتر مدنی‌زاده: بنده می‌خواهم از بانک مرکزی حفظ و حراست شود. اگر باب برداشت پول از بانک مرکزی باز شود، دیگر نمی‌شود کاری انجام داد. به طور مثال در سال ۱۳۸۸ باب برداشت منابع توسط بانک‌ها از بانک مرکزی باز شد و تا

همین الان هم نتوانستیم جلوی این کار را بگیریم. به نظر بنده، بانک قرض الحسنه نباید حتی یک ریال هم از بانک مرکزی بتواند منابع برداشت کند.

آقای دکتر فرزین: نرخ سود، ابزار سیاست پولی می باشد.

آقای دکتر مدنی زاده: برای بانک های تجاری بدین صورت است.

آقای دکتر فرزین: به نظر بنده فرقی نمی کند. زمانی است که می خواهیم قرض الحسنه را گسترش دهیم، در آن زمان نرخ سود را پایین می آوریم. در مقابل زمانی هم هست که می خواهیم قرض الحسنه را محدود کنیم، در آن زمان نرخ سود را بالا می آوریم.

آقای دکتر نوری: منظور عزیزان این است که بانک قرض الحسنه نمی تواند از منابع بانک مرکزی هر زمان که خواست استفاده کند و اگر زمانی اضافه برداشت کرد باید با نرخ سودی که بانک مرکزی برای بانک های دیگر اعمال می کند، برای بانک قرض الحسنه نیز اعمال کند.

آقای دکتر فرزین: ما نمی توانیم مقررات غیرمعارف وضع کنیم، مقررات ما باید متعارف باشد.

آقای دکتر بحرینی: بانک قرض الحسنه نباید سراغ کارهای انتفاعی برود. می بایست در متن طوری نگارش کنیم که اختیار را به بانک قرض الحسنه ندهیم، بلکه اختیار را به بانک مرکزی بدهیم. مثالی که بیان شد اشاره به این نکته دارد که بانک قرض الحسنه منابعی دارد و به جای اینکه این منابع را به صورت قرض الحسنه به اشخاصی که احتیاج دارند بدهد، نزد بانک مرکزی برای سود ذخیره می کند. ما باید طوری عمل کنیم که بانک قرض الحسنه نتواند این کار را انجام دهد. ما نباید اختیار به بانک قرض الحسنه بدهیم که بین قرض دادن به مردم با پس انداز نزد بانک مرکزی برای سود، بتواند یکی را انتخاب کند.

آقای دکتر مدنی زاده: به نظر بنده اگر بانک قرض الحسنه مازاد منابع دارد، اوراق دولتی خریداری کند.

آقای دکتر فرزین: چه وقتی بانک منابع مازاد دارد؟ بانک زمانی منابع مازاد دارد که ما به عنوان بانک مرکزی خلق پول کرده ایم. در حال حاضر به دلیل سیاست های پولی اخیر، حجم پول در بازار زیاد شده است، به همین دلیل نرخ سود بین بانکی و نرخ سود اوراق دولتی پایین آمده است. شاید زمانی برسد که ما بخواهیم در این بانک های قرض الحسنه سیاستی را اعمال کنیم که به مردم وام قرض الحسنه بیشتری بدهند باید بتوانیم این کار را انجام دهیم. ما باید به عنوان بانک مرکزی بتوانیم هر زمان که خواستیم نرخ سود را بالا ببریم یا پایین بیاوریم. با نرخ سود است که عملیات بانکی کار می کند و کارایی دارد.

آقای دکتر مدنی زاده: ما باید موضوعات را به صورت تفکیک شده بیان کنیم. به طور مثال یک موضوع این است که بانک قرض الحسنه نباید فعالیت تجاری انجام دهد. موضوع بعدی این است که بانک قرض الحسنه نباید سپرده گذاری با سود انجام دهد. موضوع دیگر این است که بانک قرض الحسنه نباید به منابع بانک مرکزی دسترسی پیدا کند؛ یعنی نباید خط اعتباری بگیرد یا اضافه برداشت داشته باشد. چون اگر به منابع بانک مرکزی دسترسی داشته باشد، در شرایط خاص می تواند از بانک مرکزی منابع برداشت کند و تعادل پولی را در بازار به هم می زند. نکته بعدی که می خواهم بازگو کنم، بحث سیاست پولی است. در مورد بانک های تجاری، در مورد بانک های جامع که در بحث فرایند خلق پول کار می کنند، مفهوم قرض الحسنه، مفهومی بیرون از خلق پول است. سیاست پولی برای زمانی است که در خصوص خلق پول بحث می کنیم.

آقای دکتر بخشی: می فرمایید که بانک قرض الحسنه نقدینگی خلق نمی کند. به عبارت دیگر ذخیره قانونی نزد بانک مرکزی تودیع نمی کند. مدلی که شما می فرمایید در آن مبلغ سپرده هر شخص توسط بانک قرض الحسنه قفل می شود و به شخص دیگری از همان محل تسهیلات اعطا می شود.

آقای دکتر دانش جعفری: نظر بنده این است که در متن پیش نویس مصوبه که قرار است به رأی گذاشته شود، عبارتی اضافه شود که بانک های قرض الحسنه در هر صورت امکان اضافه برداشت از بانک مرکزی نخواهند داشت.

آقای دکتر شیرجیان: ممکن است یک بانک در یک روز اضافه برداشت داشته باشد، ولی اضافه برداشت مستمر درست نیست.

آقای دکتر ابوالحسنی: الان ما می‌خواهیم ۴ دستورالعمل را به رأی بگذاریم. در خصوص بانک‌های قرض‌الحسنه دو حالت مطرح شد. حالت اول این که بانک قرض‌الحسنه سپرده‌گذاری نزد بانک مرکزی با نرخ صفر بتواند انجام دهد و حالت دوم نیز امکان سپرده‌گذاری در چارچوب سیاست‌های پولی بانک مرکزی برای این بانک‌ها فراهم شود. هر دو مورد را رأی‌گیری می‌کنیم و هر موردی که رأی بیشتری داشت در دستورالعمل اعمال می‌شود. بنابراین دوستانی که موافق هستند که منابع مازاد بانک‌های قرض‌الحسنه با نرخ صفر درصد نزد بانک مرکزی سپرده‌گذاری شود و در صورتی که کسری منابع هم داشتند بتوانند با همین نرخ از بانک مرکزی تأمین مالی کنند، اعلام رأی نمایند. اصلاح می‌کنم در بخش دوم، برداشت بانک‌های قرض‌الحسنه از بانک مرکزی با نرخ اضافه برداشت متعارف و ۳۴ درصد یا نرخ‌های روز اضافه برداشت محاسبه شود، اعلام رأی بفرمایند. ۴ رأی موافق ثبت شد. دوستانی که موافق هستند که منابع مازاد بانک‌های قرض‌الحسنه بر اساس سیاست‌های پولی بانک مرکزی نزد بانک مرکزی سپرده‌گذاری شود و کسری منابع را نیز با نرخ‌های سیاست‌های پولی بانک مرکزی تأمین مالی نماید اعلام رأی بفرمایند. ۹ رأی موافق ثبت شد. بنابراین آقای دکتر اسماعیل‌زاده متن دستورالعمل را در همین قالب اصلاح بفرمایید. موضوع دوم نیز دوستانی که با مفاد دستورالعمل ناظر بر تأسیس، فعالیت و نحوه اداره و نظارت بر موسسات اعتباری جامع موافق هستند اعلام رأی بفرمایند.

آقای دکتر محمودپناه: یک اشکال در همه این دستورالعمل‌ها وجود دارد. به استناد بند (د) ماده (۳۲) قانون پولی و بانکی که منسوخ نیز نشده است، بانک مرکزی باید با تصویب‌نامه هیأت وزیران حداقل سرمایه بانک‌ها را تعیین نماید. در این دستورالعمل‌ها حداقل سرمایه توسط هیأت عالی تعیین شده است.

آقای دکتر ابوالحسنی: این موضوع را بحث کردیم که یا مصوبه هیأت وزیران در این خصوص (حداقل سرمایه) اخذ می‌شود و یا حداقل مصوب قبلی هیأت وزیران اعمال می‌شود. با این تفسیر، دوستانی موافق هستند اعلام رأی بفرمایند. تصویب شد. دستورالعمل ناظر بر تأسیس، فعالیت و نحوه اداره و نظارت بر موسسات اعتباری تجاری را بررسی می‌کنیم.

دستورالعمل‌های مربوط به موسسات اعتباری جامع، تجاری و تخصصی را که در خصوص آن‌ها اشتراک نظر داریم را بررسی می‌کنیم و موسسات اعتباری توسعه‌ای را کنار می‌گذاریم تا در کارگروه مربوطه جمع‌بندی شود و متعاقباً در هیأت عالی طرح می‌شود. بنابراین هنوز به موارد اختلافی ورود نکرده‌ایم تا بتوانیم موارد دارای اشتراک نظر را مصوب نماییم.

آقای دکتر قوامی: شما که یک هفته برای الزامات قانون برنامه هفتم برای تکالیف سال اول برنامه فرصت دارید، بند (چ) ماده (۸) که مربوط به همان موسسات اعتباری توسعه‌ای است تعیین تکلیف نمایید.

آقای دکتر ابوالحسنی: بنابراین دوستانی که با مفاد دستورالعمل ناظر بر تأسیس، فعالیت و نحوه اداره و نظارت بر موسسات اعتباری تجاری و جامع موافق هستند، اعلام رأی بفرمایند. تصویب شد. همچنین دوستانی که با مفاد دستورالعمل ناظر بر تأسیس، فعالیت و نحوه اداره و نظارت بر موسسات اعتباری تخصصی موافق هستند، اعلام رأی بفرمایند. تصویب شد. دستورالعمل مربوط به موسسات اعتباری توسعه‌ای هم با توجه با این‌که مهلت ارائه آن رو به اتمام است و جمع‌بندی نیز نشده است باید هر چه سریع‌تر تعیین تکلیف شود.

آقای دکتر مدنی‌زاده: در مورد موسسات اعتباری تخصصی، آیا این موسسات علاوه بر اعطای تسهیلات، امکان سرمایه‌گذاری نیز دارند؟

آقای دکتر صدقی: بله هم امکان سرمایه‌گذاری در اوراق دارند و هم امکان تأسیس شرکت‌های پروژه‌ای در حوزه تخصصی خود را دارند.

آقای دکتر مدنی‌زاده: به عبارت دیگر هم امکان بنگاهداری دارند و هم به منابع بانک مرکزی دسترسی دارند.

آقای دکتر صدقی: همه بانک‌ها به منابع بانک مرکزی دسترسی دارند.

آقای دکتر مدنی‌زاده: این موضوع که کار درستی نیست. به عبارت دیگر، بانک‌های تخصصی بنگاهداری به حساب بانک مرکزی انجام می‌دهند.

آقای دکتر فرزین: برای سرمایه‌گذاری بانک‌ها، حدودی تعیین شده که در این حدود مجاز امکان سرمایه‌گذاری دارند. برای مثال یک بانک تجاری قصد ایجاد یک کارخانه فولاد دارد و برای این پروژه به مبلغ ۱ همت منابع نیاز دارد. برای ساخت این شرکت فولادی در مجموع به ۱/۵ همت منابع نیاز دارد و ۱ همت را از بانک تجاری تأمین می‌کند. مالک پروژه، طرح را ایجاد می‌کند و اعضای هیأت مدیره شرکت فولادی را نیز تعیین می‌کند. حتی مشخص نیست مبلغ اخذ شده ۱ همت از بانک تجاری را در محل پروژه صرف نموده است یا خیر. ما این مشکل نظارت بر پروژه‌ها را در کل بانک‌ها داریم. در حالی که در کشورهای نظیر آلمان، انگلستان و روسیه به این شکل نیست. وقتی برای مثال یک بانک مبلغ ۱ همت و بخش عمده مبلغ یک پروژه را تأمین مالی می‌کند، اعضای هیأت مدیره شرکت پروژه را نیز تعیین می‌کند. بنابراین بانک‌ها می‌توانند تا زمان راه‌اندازی پروژه، عضو هیأت مدیره شرکت‌ها باشند و بر آن نظارت نمایند. در ایران مجلس مصوبه‌ای گذرانده که طبق آن حتی بانک‌ها نمی‌توانند از مدیران خود برای عضویت هیأت مدیره شرکت‌های بانک‌ها استفاده نمود و افراد مذکور نباید کارمند دولت باشند و باید از بخش خصوصی انتخاب شوند. الان بخش عمده‌ای از بنگاه‌هایی که در ایران کار می‌کنند را بانک‌ها ایجاد نموده‌اند و تأمین مالی آن را بانک‌ها انجام داده‌اند. در حال حاضر عمده بنگاه‌هایی که توسط بانک‌ها ایجاد شده‌اند، بنگاه‌های موفق هستند. بنابراین، این تفکر که عملیات بنگاهداری کلاً نباید در نظام بانکی انجام شود، تفکر درستی نیست. برای مثال در کشور روسیه، عمده کسب و کارها متعلق به دو بانک VTB و Sber است و هر برندی که در شهر مسکو می‌بینید آرم بانک VTB را روی آن می‌بینید. بنابراین عملیات بنگاهداری در بانک‌های تخصصی امکان‌پذیر است ولی بانک‌های تجاری و قرض‌الحسنه نباید عملیات بنگاهداری انجام دهند.

آقای دکتر مدنی‌زاده: در این موضوع که بانک‌ها باید بتوانند امکان سرمایه‌گذاری در بنگاه‌ها را داشته باشند بنده هم با شما هم‌نظرم. نکته کلیدی که وجود دارد این است که میزان دسترسی بانک‌ها به منابع بانک مرکزی برای تأمین مالی پروژه‌ها به چه صورت است؟ همچنین الزامات کفایت سرمایه برای انجام سرمایه‌گذاری بانک‌ها به چه صورت است؟ در حال حاضر، قواعد بازل به این شکل است که تقریباً ۱۰۰ درصد منابع مالی برای انجام تأمین مالی پروژه‌ها باید از طریق سهامداران تأمین شود. بانک‌ها نباید با مبالغ سپرده مردم اقدام به تأمین مالی پروژه نمایند. همچنین نباید با منابع بانک

مرکزی اقدام به تأمین مالی پروژه‌ها نماید. در واقع ما به نوعی در حال تعریف بانک سرمایه‌گذاری هستیم. در همین ابتدا میزان و نوع دسترسی این بانک‌ها به منابع بانک مرکزی و قواعد کفایت سرمایه آن‌ها نیز باید مشخص شود. برای مثال بانک‌ها در بخش‌های معدن و خودرو سرمایه‌گذاری می‌نمایند و پس از زیان در این شرکت‌ها، اقدام به استقراض از بانک مرکزی می‌نمایند و شرایط همانند وضع فعلی خواهد شد. اگر سرمایه‌گذاری یک بانک منجر به سود شود که این سود متعلق به خود بانک است و اگر متضرر شود این ضرر متوجه بانک مرکزی می‌شود و هزینه آن از طریق تورم بانک مرکزی جبران می‌شود. این موضوع باید در آیین‌نامه مرتبط تصریح شود. به عبارت دیگر، اگر بانکی اقدام به سرمایه‌گذاری مستقیم می‌نماید باید معادل این مبلغ آورده سرمایه‌گذاری داشته باشد و نمی‌تواند با منابع متعلق به مردم اقدام به سرمایه‌گذاری نماید.

آقای دکتر بخشی: در کنار انواع بانکی که قرار است تأسیس شود، پیشنهاد آقای دکتر مدنی‌زاده باید جدی گرفته شود. پیشنهاد من این است که یک بانک با عنوان بانک قرض‌الحسنه خانگی تأسیس شود. اشخاص در این بانک سپرده‌گذاری می‌نمایند و این سپرده‌ها به صورت مستقیم به اشخاص با نرخ صفر درصد تسهیلات داده شود. حتی این امکان وجود دارد که طرح آن نیز در وزارت امور اقتصادی و دارایی تهیه و ارائه شود.

آقای دکتر بحرینی: نکاتی که آقای دکتر مدنی‌زاده فرمودند، نکات مهمی است و نظر بنده این است که نباید از آن عبور کرد. این موضوع که بانک تخصصی اگر تمایل به سرمایه‌گذاری دارد، منابع آن باید از طریق مالک پروژه تأمین شود کاملاً درست است. آقای دکتر مدنی‌زاده دو گزاره مطرح نمودند که یکی از آن‌ها بسیار درست است. این موضوع که بانک تخصصی برای سرمایه‌گذاری نباید از منابع بانک مرکزی استفاده کند، کاملاً درست است و هیچ شکی در این موضوع نیست ولی این موضوع که بانک تخصصی برای سرمایه‌گذاری نباید از منابع سپرده‌ها استفاده کند، درست نیست. چون قواعد نظارتی حاکم بر میزان سرمایه‌گذاری بانک‌هاست. برای مثال ما دستورالعمل کفایت سرمایه و تعیین سرمایه‌نظارتی داریم. در دستورالعمل کفایت سرمایه برای محاسبه نسبت کفایت سرمایه بانک، در مخرج کسر فرمول آن، از مبلغ سرمایه

نظارتی، مبالغی کسر می‌شود. به عبارت دیگر، ما با این شاخص، از دست‌اندازی بانک به منابع بانک مرکزی جلوگیری می‌شود.

آقای دکتر مدنی‌زاده: برای مثال یک بانک مبلغ ۱۰۰ تومان سپرده دریافت نموده است و باید با نرخ بدون ریسک ۱۸ درصد، سود آن به سپرده‌گذار پرداخت شود. ولی زمانی که یک بانک در یک بنگاه سرمایه‌گذاری می‌کند، ریسک قیمت سهام آن در بورس همان‌گونه که ملاحظه می‌کنید بسیار بالاست. این ریسک به چه کسی تحمیل می‌شود؟ این ریسک با توجه به نرخ بازده بدون ریسک به سپرده‌گذار منتقل نمی‌شود. این ریسک به سهامدار غیربانکی نیز طبق فرمایش دوستان منتقل نمی‌شود و در نهایت این ریسک به بانک مرکزی منتقل می‌شود. چون در موضوع تنها سه طرف، بانک مرکزی، سهامدار و سپرده‌گذار وجود دارد.

آقای دکتر ابوالحسنی: بنابراین در خصوص آیین‌نامه‌های موسسات اعتباری جامع، تجاری و تخصصی رأی‌گیری شد. پیشنهاد بنده این است که در خصوص آیین‌نامه موسسات اعتباری توسعه‌ای، هیأت عالی این اختیار را به نمایندگان بانک مرکزی، وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان برنامه و بودجه کشور که موضوع را ظرف یک هفته جمع‌بندی نمایند و این جمع‌بندی مصوب هیأت عالی تلقی شود و یا این که در صورتی که اختلاف نظر در این جمع‌بندی وجود داشت مجدداً در هیأت عالی طرح شود ولی در صورت اتفاق نظر نیازی به طرح مجدد در هیأت عالی نباشد. اگر دوستان با این موضوع موافق هستند، اعلام رأی بفرمایند.

آقای دکتر مدنی‌زاده: پیشنهاد من این است که یک ماده توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی در خصوص قواعد نظارتی تهیه و به بخش بانک‌های تخصصی اضافه شود.

آقای دکتر ابوالحسنی: بنابراین یک ماده به این دستورالعمل اضافه می‌کنیم که قواعد نظارتی مربوط به بانک تخصصی را بانک مرکزی تهیه و جهت تصویب در هیأت عالی مطرح می‌نماید.

آقای دکتر اسماعیل زاده: قواعد نظارتی بخشی از دستورالعمل بانک‌های تخصصی است و اگر دستورالعمل به تصویب هیأت عالی رسیده است، نیازی به تصویب مجدد قواعد نظارتی آن نیست.

آقای دکتر بحرینی: پیشنهاد آقای دکتر مدنی زاده در متن این دستورالعمل وجود ندارد. طرح این موضوع با شدتی که آقای دکتر مدنی زاده می‌فرمایند، اساساً بانک تخصصی را بی‌خاصیت می‌کند. اما طرح این موضوع در دستورالعمل در حدی که اطمینان حاصل شود بانک‌های تخصصی در فرآیند سرمایه‌گذاری، بانک مرکزی را در معرض خطر جدی قرار نمی‌دهند، حتماً ضروری است و بنده هم موافقم. پیشنهاد من این است مانند موضوع بانک‌های توسعه‌ای، وزارت امور اقتصادی و دارایی پیشنهاد خود را ارائه نمایند و اگر با نظر بانک مرکزی اختلاف داشت مجدداً در هیأت عالی مطرح شود.

آقای دکتر ابوالحسنی: بنابراین متن مصوبه را به این شکل اصلاح می‌کنیم که دستورالعمل تصویب شد و مقرر شد یک ماده مربوط به نحوه نظارت و قواعد آن به پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی تهیه و در هیأت عالی طرح شود.

آقای دکتر نوری: پیشنهاد بنده هم این است که در صورت اختلاف با بانک مرکزی در هیأت عالی طرح شود و در غیر این صورت جمع‌بندی انجام شده، مصوب تلقی شود.

آقای دکتر مدنی زاده: در خصوص موسسات اعتباری جامع، این موسسات می‌توانند تسهیلات قرض‌الحسنه اعطا نمایند. این موضوع دارای ایراد است. چون مجدداً در آینده، بار اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه بر دوش بانک‌های جامع خواهد بود و بانک‌های جامع هم دسترسی کامل به پنجره تنزیل بانک مرکزی و بازار بین بانکی دارند و این مسیر شبیه همین شرایط فعلی بانک‌هاست. پیشنهاد بنده این است که اگر قصد معماری مجدد نظام بانکی را داریم، فضای عقود قرض‌الحسنه را جداگانه در بانک‌های قرض‌الحسنه تعریف کنیم و بانک‌های جامع در تسهیلات غیر از قرض‌الحسنه وارد شوند.

آقای دکتر شیرجیان: مشکلی که در شبکه بانکی وجود دارد تسهیلات تکلیفی، قرض الحسنه است. سال جاری این مبلغ ۳۷۵ همت بوده است. آیا بانک‌های قرض الحسنه توان پرداخت چنین مبلغی را به تنهایی دارند؟ ضمن این که سپرده‌های بانک‌های قرض الحسنه عمدتاً به صورت امتیازی است.

آقای دکتر مدنی‌زاده: نظر بنده این است که بانک‌های جامع نباید امکان پرداخت تسهیلات قرض الحسنه داشته باشند.

آقای دکتر ابوالحسنی: این موضوع نیز می‌تواند در کمیته فوق که موضوع موارد نظارتی بانک‌های تخصصی را جمع‌بندی می‌نماید، مطرح شود.

آقای دکتر محمودپناه: در حال حاضر حدود ۵۰ درصد از سپرده قرض الحسنه جاری بانک‌ها دارای تکلیف پرداخت قرض الحسنه است. به عبارت دیگر نظر شما این است که حتی این مبلغ نیز تسهیلات قرض الحسنه توسط بانک‌ها پرداخت نشود؟

آقای دکتر ابوالحسنی: در کمیته مذکور آقای دکتر محمودپناه هم برای بررسی موضوع حضور داشته باشند. آخرین موضوع مربوط به موضوع بانک‌های قرض الحسنه است. در خصوص مواردی که در جلسه شهر مقدس مشهد هم برگزار شد، در خصوص موارد مورد توافق رأی‌گیری انجام شد. همچنین در خصوص موارد اختلافی نظیر حضور بانک‌های قرض الحسنه در بازار بین‌بانکی هم رأی‌گیری انجام شد. فقط در خصوص امکان تأسیس صرافی توسط بانک‌های قرض الحسنه بحث نکردیم. یک پیشنهاد این بود این بانک‌ها مجوز تأسیس صرافی نوع یک داشته باشند. پیشنهاد دیگر هم این بود که اساساً این بانک‌ها مجوز صرافی نداشته باشند. هر دو پیشنهاد را به رأی می‌گذاریم.

آقای دکتر گچ‌پرزاده: از نظر بنده بانک قرض الحسنه نیازی به عملیات ارزی و صرافی ندارد. آقای دکتر پورمحمدی فرمودند که اگر شخصی تمایل داشت که برای مثال مبلغ ۱۰ میلیون دلار نزد بانک قرض الحسنه سپرده‌گذاری نماید، بانک قرض الحسنه چگونه بدون داشتن صرافی، این مبلغ را دریافت نماید؟ برای این کار بانک قرض الحسنه می‌تواند نزد

یکی از بانک‌های تجاری حساب ارزی افتتاح نماید و از طریق بانک مذکور مبلغ ارزی را در حساب خود نزد بانک تجاری دریافت نماید. همچنین در حال حاضر عمده شرکت‌های صرافی زیان‌ده هستند.

آقای دکتر محمودپناه: در حال حاضر بانک مرکزی به اشخاص حقیقی مجوز تأسیس صرافی اعطا می‌کند ولی بانک قرض‌الحسنه نمی‌تواند صرافی تأسیس کند؟

آقای دکتر محمودپور: جمع‌بندی جلسه نیز عدم ارائه مجوز صرافی به بانک‌های قرض‌الحسنه بود.

آقای دکتر مدنی‌زاده: آیا یک شخص حقیقی مبلغ ۷۰ میلیون تومان را می‌تواند به صورت ارزی نزد بانک قرض‌الحسنه سپرده‌گذاری نماید؟ به عبارت دیگر مبلغ مذکور را از طریق بانک به ارز تبدیل نموده و اقدام به سپرده‌گذاری ارزی نماید؟

آقای دکتر ابوالحسنی: اگر شخصی ارز در اختیار داشته باشد می‌تواند آن را به صورت ارزی نزد بانک قرض‌الحسنه سپرده‌گذاری نماید و سپرده‌گذاری ریالی فقط می‌تواند به صورت ریالی انجام شود.

آقای دکتر پورمحمدی: اگر شخصی نزد یک بانک سپرده ارزی تودیع نمود و درخواست داشت که بانک سپرده ارزی او را خریداری نماید و ریال دریافت نماید، آیا امکان این اقدام برای او وجود دارد؟

آقای دکتر فرزین: در سایر بانک‌ها نیز این امکان وجود ندارد که ارز سپرده‌گذاری شود و ریال دریافت شود. تبدیل ارز در صرافی انجام می‌شود.

آقای دکتر گچ‌پرزاده: امکان سپرده‌گذاری ارزی نزد بانک و فروش ارز به بانک و دریافت ریال وجود دارد و این موضوع در بانک‌ها در چارچوب نرخ‌های بانک مرکزی امکان‌پذیر است.

آقای دکتر ابوالحسنی: دوستانی که با اعطای مجوز صرافی نوع یک به بانک قرض‌الحسنه موافق هستند، اعلام رأی بفرمایند.

آقای دکتر اسماعیل زاده: این بانک‌ها اجازه خرید و فروش ارز را در ماده (۷) دستورالعمل دارند و اگر صرافی صرفاً برای این منظور تأسیس می‌شود، این بانک‌ها نیازی به مجوز صرافی ندارند. حدود ۷۰۰ صرافی در کشور داریم و حتی صرافی‌های بانکی مثل صرافی بانک ملت به بانک مرکزی مراجعه کرده‌اند و اظهار داشته‌اند که در قواعد ارزی فعلی کاری برای انجام دادن ندارند و زیان‌ده شده‌اند. بانک مرکزی در این موضوع متولی اشخاص تحت نظارت است و راهبری آن‌ها را به عهده دارد. اگر ما مجوز برای مثال ۵۰۰ صرافی را صادر کرده‌ایم و برای آن‌ها کار ایجاد نکنیم، باید پاسخگو باشیم. نظر بنده این است که این تعداد ۵۰۰ صرافی باید به ۵۰ تا ۱۰۰ صرافی کاهش یابد. بانک قرض‌الحسنه صرفاً به خاطر موضوع خرید و فروش ارز که در دستورالعمل هم مجاز به انجام آن است، چرا باید مجوز صرافی داشته باشد؟

آقای دکتر محمودپناه: پیشنهاد من این است که مجوز صرافی به بانک‌های قرض‌الحسنه داده شود ولی فعال شدن آن با اجازه بانک مرکزی انجام شود.

آقای دکتر بخشی: در حال حاضر بانک قرض‌الحسنه که قصد اخذ مجوز صرافی دارد، امکان افتتاح حساب ارزی یا ریالی نزد سایر بانک‌ها را دارد؟ اگر چنین اجازه‌ای داشته باشد، می‌تواند از این محل سود کسب کند.

آقای دکتر محمودپناه: برای مثال شخصی در خارج از کشور قصد واریز وجوه ارزی به حساب سپرده ارزی قرض‌الحسنه را دارد. برای این منظور باید این شخص مبلغ را از طریق یک شخص یا صراف به حساب بانک و متعاقباً به حساب ارزی شخص واریز شود. اگر بانک قرض‌الحسنه صرافی داشته باشد، امکان انجام این کار را خواهد داشت.

آقای دکتر اسماعیل زاده: با این توجیه هر شخصی که خدمات صرافی نیاز داشته باشد، باید اقدام به تأسیس صرافی نماید.

آقای دکتر پورمحمدی: کلیت یک بانک قرض‌الحسنه به این شکل است که اشخاصی تبرعاً منابع خود را در اختیار بانک قرض‌الحسنه قرار می‌دهند و بانک‌ها نیز به نیابت از این اشخاص به افراد نیازمند قرض می‌دهند. در حال حاضر بانک مرکزی از این بانک‌ها نیز سپرده قانونی دریافت می‌کند. در حالی که قیمت و ارزش این منابع در بازار آزاد معادل ۳۵ درصد است و این اشخاص سپرده‌گذار قرض‌الحسنه از منافع خود صرف نظر کرده‌اند که افراد نیازمند منتفع شوند. بانک

مرکزی با اعمال سپرده قانونی، این هزینه را به افرادی که نیت خیر دارند تحمیل می‌کنند. با توجه به این که در این دستورالعمل کلیه ریسک‌ها از بانک مرکزی دور شده است دو پیشنهاد دارم. پیشنهاد اول این که نرخ سپرده قانونی برای بانک‌های قرض‌الحسنه صفر در نظر گرفته شود و یا اگر این کار انجام نشد به میزان منابعی که از بانک قرض‌الحسنه بابت سپرده قانونی دریافت می‌شود، سود معادل نرخ سود بازار بین بانکی به این بانک‌ها برگردانده شود.

آقای دکتر فرزین: ما در حال حاضر در حال تدوین اساسنامه این بانک‌ها هستیم و در مورد سیاست پولی بحث نمی‌کنیم. تغییر نرخ ذخیره قانونی، سیاست پولی است. بنده هم با شما هم نظرم که باید تلاش کنیم در سیاست پولی، هدف ما توسعه عملیات قرض‌الحسنه باشد و نرخ ذخیره قانونی آن را کاهش دهیم. اما این که این موضوع را در اساسنامه بانک تصریح کنیم، متداول نیست. اجازه بفرمایید به تناسب شرایط روز، این نرخ را تنظیم خواهیم کرد.

آقای دکتر پورمحمدی: در دستورالعمل بانک‌های قرض‌الحسنه برای کسانی که قصد انجام کار خیر دارند، به منظور اعمال سیاست‌های بانک مرکزی، محدودیت‌های زیادی اعمال نموده‌اید و حتی با اعمال سپرده قانونی، ۱۰ درصد این مبلغ را نیز از جیب او برمی‌دارید. ولی حداقل در جهت انتفاع این بانک‌ها در این دستورالعمل، امکان خرید اوراق تا سقف مبلغ سپرده قانونی و یا هر روش دیگری برای انتفاع این بانک‌ها پیش‌بینی شود.

آقای دکتر فرزین: با این روش قاعده بانکداری و سیاست پولی به هم می‌ریزد. حتی با این که این بانک‌ها قرض‌الحسنه هستند باید تابع سیاست پولی بانک مرکزی باشند.

آقای دکتر بحرینی: یکی از وظایف بانک مرکزی حفظ ثبات شبکه بانکی است. در قانون پولی و بانکی کشور، بانک مرکزی کاملاً محدود شده بود و نرخ سپرده قانونی حداقل ۱۰ و حداکثر ۳۰ درصد تعیین شده بود. در قانون جدید بانک مرکزی این محدودیت برداشته شده است. بانک مرکزی باید بتواند در شرایطی که سیاست پولی او اقتضا می‌کند، نرخ سپرده قانونی را حتی کمتر از ۱۰ درصد تعیین نماید. بنابراین خواهش من این است که شما با اصل این موضوع که

ذخیره قانونی لازم است همراه باشید. در حال حاضر، طبق مفاد ماده (۴) قانون بانک مرکزی، یکی از وظایف بانک مرکزی ترویج سنت قرض الحسنه است.

آقای دکتر پورمحمدی: منظور بنده این نیست که نرخ سپرده قانونی بانک‌های قرض الحسنه کاهش یابد بلکه برای مثال معادل مبلغ سپرده قانونی از این بانک‌ها اوراق پذیرفته شود.

آقای دکتر بحرینی: همان گونه که استحضار دارید در دنیا اعمال سیاست پولی از طریق تغییر در نرخ سپرده قانونی منسوخ شده است و مدیریت بازار پول از طریق اوراق انجام می‌شود.

آقای دکتر فرزین: دلیل عدم استفاده از سیاست تغییر در نرخ سپرده قانونی در برخی از کشورها به دلیل نرخ تورم پایین و برای مثال ۱ درصدی در این کشورهاست. در کشورهای با نرخ تورم بالا و حدود ۳۵ درصد که نمی‌توان به روش مدیریت اوراق، سیاست پولی را مدیریت نمود. موضوع را قدم به قدم بررسی می‌کنیم که در عمل چه اتفاقی رخ می‌دهد. بانک قرض الحسنه با مبلغ سپرده قانونی خود می‌تواند اوراق بخرد و این اوراق را نزد بانک مرکزی تودیع نماید. با خرید اوراق، این بانک‌ها سود اوراق مذکور را دریافت می‌کنند و دلیلی برای تودیع نزد بانک مرکزی ندارد و می‌تواند اساساً این اوراق را نزد خود نگهداری کند و این خرید اوراق و تودیع یا عدم تودیع آن نزد بانک مرکزی تأثیری در سیاست پولی ندارد. منطق سپرده قانونی حبس نمودن نقدینگی است و اساساً سیاست پولی است. وقتی بانکی مجاز به خرید اوراق به جای سپرده قانونی شد، نگهداری اوراق نزد خود بانک یا بانک مرکزی، سیاست پولی بانک مرکزی از طریق سپرده قانونی را بی‌اثر می‌کند و پولی از این بابت حبس نمی‌شود.

آقای دکتر مدنی‌زاده: در حال حاضر، سپرده قانونی ابزار سیاست پولی نیست و به نوعی ابزار احتیاطی برای بانک مرکزی است. در دنیا عملاً نرخ سپرده قانونی را صفر نموده‌اند و شاخص‌های نظیر LCR و CAR را ملاک عمل قرار می‌دهند. به عبارت دیگر، نرخ کفایت سرمایه بالاتر و نسبت‌های نقدینگی بهتر را برای بانک‌ها بررسی می‌کنند و برای مثال برای تنظیم نسبت‌های نقدینگی، بانک‌ها مجاز به خرید اوراق هستند.

آقای دکتر بحرینی: در ترازنامه سرفصل نقد وجود دارد و در ذیل آن دارایی‌های شبیه نقد هستند. نظر من این است که این بخش از دارایی به یک میزان حداقل به عنوان ذخیره احتیاطی وجود داشته باشد و در عمل در بحث ذخیره احتیاطی، در سرفصل‌های مذکور این کار را انجام می‌دهند و منابع را حبس نمی‌کنند. در ایران ولی ما در عمل منابع را در خصوص سپرده قانونی حبس می‌کنیم.

آقای دکتر ابوالحسنی: سیاست پولی در کشورها به دو نوع اجرا می‌شود. برخی از طریق نرخ کفایت سرمایه نقدینگی را کنترل می‌کنند که در ایران این روش امکان‌پذیر نیست. در برخی از کشورها نیز از طریق نرخ سپرده قانونی و سایر سیاست‌ها، سیاست پولی را اجرا می‌کنند. اگر همین بخش سپرده قانونی را به اوراق تبدیل نماییم به نوعی اثربخشی سیاست پولی را کاهش داده‌اید. با این وجود رأی‌گیری می‌کنیم. دوستانی که موافقند بانک‌های قرض‌الحسنه بتوانند مبلغ سپرده قانونی خود را از طریق اوراق نزد بانک مرکزی تودیع نمایند، اعلام رأی بفرمایند. ۴ رأی ثبت شد و تصویب نشد. دوستانی که با اعطای مجوز صرافی نوع یک به بانک‌های قرض‌الحسنه به این معنی که بانک قرض‌الحسنه بتواند صرفاً خرید و فروش ارز انجام دهد، موافق هستند اعلام رأی بفرمایند. با ۵ رأی تصویب نشد.